

30 juni 2020

Delrapport i den lärande utvärderingen av ESF-projektet SECiSo 2.0

*- ett projekt om implementering av metoden Supported
Education för unga med psykosociala utmaningar*

Av

Roger Orwén, Orwén Konsulting AB
Eva Sennemark, Contextio Ethnographic AB

Sammanfattning

Det transnationella ESF-projektet SECiSo 2.0 (Supported education in civil society) har fått medel inom ramen för den transnationella utlysningen och ett partnerskap (TNC) har bildats med ESF-projektet Comeln, Hamburg och Hanze University, Groeningen samt Yrkesakademin i Vasa Finland för att driva det transnationella projektet under åren 2019-2021. Denna delrapport är en del av den lärande utvärderingen som följer projektet under projekttiden.

Projektet drivs av Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) och vill motverka trenden med elever som inte slutför studier på grund av psykosociala svårigheter. Detta genom att utveckla och sprida utbildningsmetoden Supported Education (SEd) till professionella som stödjer elever i och utanför skolan.

SECiSo 2.0 är ett pärlbandsprojekt som bygger på erfarenheter från det första SECiSo (ett tidigare ESF projekt) där framgångsrika arbetssätt, kunskaper och verktyg togs fram via referensverksamheter för att hjälpa professionella att arbeta med Supported Education och stödja unga med psykosociala svårigheter i skolan.

För SECiSo 2.0 är således syftet att Supported Education ska implementeras i skolan som en metod för unga med psykosociala utmaningar varvid det behövs främjande, förebyggande och åtgärdande insatser som genomförs i ett tidigt skede. I projektet sker implementeringen på olika sätt. Främst sker den via utbildningsmetoden Train the trainer tillsammans med stödinsatser såsom SEd-forum (ett nystartat nätverk med intresserade runt om i Sverige), kommunikationsinsatser och olika former av erfarenhetsbyte och kunskapsupbyggnad. Det projektet vill åstadkomma är exempelvis att öka medvetenheten kring elever med psykosociala svårigheter så att fler elever kan ges stöd i tid och för att förebygga skolavhopp, att SEd med dess olika principer är implementerat i referenskommunernas skolor och att metoden också har spridits till fler skolor.

Projektet vill även att en digital utbildningsplattform används i referenskommunerna men också i andra kommuner i Sverige och Europa, att det blir färre skolavhopp i de berörda skolorna i referenskommunernas som använder SEd, att civilsamhället kommer med som en naturlig part vid arbete med SEd i referenskommunerna och att det finns en stödgrupp för unga i någon eller några av referenskommunerna.

Projektet vill också att riktlinjer och rekommendationer för arbetet med SEd har spridits på nationell nivå via SKL eller Skolverket, att utbytet mellan transnationella partners fortsätter efter projektet och att en bas etableras för spridning av SEd i EU.

Den sammantagna bilden av arbetet hittills är att projektet arbetar i förändringsteorins riktning och är på väg mot flera av målen. Projektet ger exempelvis ökad kunskap, det sker samverkan i nätverk och det är på gång med implementering av SEd i flera av referenskommunerna. Utvecklandet av en digital verktygslåda - som kommer att ske via ett samarbete med en pågående upphandlade aktör - ger också stora möjligheter till ytterligare spridning. Flera intervjupersoner menar att projektets arbete på flera sätt är värdefullt för utvecklingen av SEd. Samtidigt som det också finns utmaningar, bland annat kring implementering av metoden.

Är det en bra utbildningsmodell i projektet? Det verkar lovande, men samtidigt är det tidigt att bedöma arbetet. Exempelvis har inte implementeringsdagen genomförts och referenskommunerna har inte kunnat starta utbildning i sin egen kommun och endast ett utbyte med Shadow work har kunnat genomföras. Projektet har i hög grad påverkats av Covid 19 och flera delar har flyttats fram på grund av pandemin.

Projektet verkar i hög grad ligga rätt i tiden. Det är en för hela samhället angelägen målgrupp och det stora intresset för projektet, både från kommuner och statliga organisationer, bekräftar tidigare bild att det finns ett stort behov av metoder och verktyg inom Sverige och även i hela EU för att arbeta med målgruppen. Forskning pågår också vid Umeå och Lunds universitet för att bland annat bidra till ett evidensbaserat underlag för metoden.

Utvärderingen ger flera rekommendationer som inspel i det fortsatta projektarbetet, där således mycket fungerar bra. Det handlar om utveckla arbetet med implementeringsanalys och implementeringsplan, att klargöra hur RSMH konkret och på ett strukturerat sätt kan komma med som en naturlig part vid arbete med SEd i referenskommunerna, att målgruppsanpassa utbildningen Train the trainers två första dagar, ytterligare klargöra hur fortsättningen i EU kan skapas efter projektet, fortsätta med kunskapande om jämställdhet och försöka att skapa konkreta metoder att arbeta utifrån ett genusperspektiv som kan föras in till SEd-arbetet, att tydliggöra gruppen ungdomar med utländsk bakgrund och att skapa en struktur för det interna lärandet i projektet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND	5
1.1 UTVÄRDERINGENS SYFTE, FRÅGOR OCH METOD	6
1.1.1 <i>Utvärderingsmodell</i>	7
1.1.2 <i>Informationsinsamling</i>	7
1.2 PROJEKTETS HUVUDSAKLIGA MÅL	9
1.3 PROJEKTORGANISATION	10
2. UTBILDNINGEN TRAIN THE TRAINER OCH LÄRANDE	10
2.1 VERKTYGSLÅDAN FRÅN SECISO (ETT)	10
2.2 UTBILDNINGEN TRAIN THE TRAINER	13
2.2.1 <i>Analys av utbildningen</i>	14
2.3 FALLSTUDIER OCH SHADOW WORK	17
3. KOMMUNIKATION OCH PÅVERKAN	17
3.1 KOMMUNIKATIONSINSATSERNA	17
3.1.1 <i>Analys av kommunikationsinsatser</i>	18
4. IMPLEMENTERING OCH UPPFÖLJNING	20
4.1 INSATSER FÖR OCH EXEMPEL PÅ IMPLEMENTERING	20
4.1.1 <i>Analys av implementeringsinsatser</i>	22
5. TRANSNATIONELLT OCH HORISONTELLA PRINCIPER	24
5.1 TRANSNATIONELL ARBETE	24
5.1.1 <i>Analys av det transnationella arbetet</i>	25
5.2 HORISONTELLA PRINCIPER	26
5.2.1 <i>Analys av arbetet med de horisontella principerna</i>	27
6. SAMMANFATTANDE SLUTSATSER, AVSLUTANDE REFLEKTIONER OCH REKOMMENDATIONER INFÖR FORTSATT ARBETE	29
6.1 REKOMMENDATIONER INFÖR FORTSATT ARBETE	32
7. REFERENSFÖRTECKNING	33
 BILAGA 1. ALLA INTERVJUPERSONER	34
BILAGA 2. PROJEKTETS KVANTITATIVA INDIKATORER	35
BILAGA 3. ÖVERSIKTLIG FÖRÄNDRINGSTEORI SECISO 2.0 (26/5 2020)	36

1. Bakgrund

I både Sverige och i andra EU-länder finns en problematik med ungdomar som lämnar skolan för tidigt (s.k. ESL - early school leavers) vilket kan få konsekvenser för framtida arbetslöshet och skapa sociala utmaningar för både individen och för samhället i stort. Ungdomarnas situation är ofta komplex och det kan finnas flera olika skäl till att de lämnar skolan för tidigt - såsom hemförhållanden, föräldrarnas utbildningsnivå eller gruppdynamik på skolan. Det går även att se betydande skillnader mellan pojkar och flickor.

Andelen unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) har varierat i relativt liten utsträckning de senaste 10 åren. Totalt rör det sig om cirka 160 000 individer som befinner sig i denna situation. År 2017 var det 6,8 procent av de unga i åldern 16–24 år som varken arbetade eller studerade, vilket motsvarade cirka 71 000 individer. Av unga vuxna i åldern 25–29 år var det 11,7 procent, motsvarande cirka 86 000 individer. Skillnaderna mellan könen är ganska små, men kvinnor i de högre åldersgrupperna är i högre utsträckning varken i arbete eller i studier i jämförelse med män i samma ålder. Utrikes födda intar en särställning då de har dubbelt så stor sannolikhet att ingå i målgruppen i jämförelse med inrikes födda.¹

ESF-projektet SECiSo (Supported education in civil society) 2.0 - med Riksförbundet för Social och Mental Hälsa som projektägare - vill motverka trenden med ökande ESL och underlätta för fler ungdomar att stanna kvar i skolan. Detta genom att utveckla och sprida en utbildningsmetod för professionella med särskild uppmärksamhet på psykosociala aspekter av ESL.

Supported Education - den metod som är i fokus i projektet - kan på svenska översättas till "stöd i studier" och är en psykiatrisk rehabiliteringsmetod som syftar till att ge stöd till personer att välja, skaffa och behålla utbildning. Metoden bygger på den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter², en inkluderande utbildning, återhämtning och psykiatrisk rehabilitering.

Psykiatrisk rehabilitering är en process som syftar till att personer med psykiska funktionsnedsättningar erbjuds stöd i att utveckla färdigheter och resurser för att genomföra rollövergångar och möta krav i nya roller och sammanhang. Detta för att kunna känna tillfredsställelse i sina liv och den sysselsättning de valt. Det handlar om att återföra frihet, ansvar och makt till den person som drabbats av psykisk ohälsa. Psykiatrisk åsyftar den typ av funktionsnedsättning som står i fokus och rehabilitering den insats som avser att stödja en person att träna upp personligt viktiga förmågor i en specifik miljö eller sammanhang. Rehabilitering handlar om att med minsta möjliga professionella insatser stödja personer med psykiatriska funktionsnedsättningar så att de med ökad kompetens blir framgångsrika och tillfreds i miljöer som de själva valt för boende, studier, arbete och/eller fritid. Målet är att den enskilde ska kunna leva sitt liv som denne själv har valt, med högsta

¹ Hämtat från ESF-projektansökan för projektet Moves med samma målgrupp som SECiSo. Antalet 160 000 individer finns också i debattartikel i tidningen Skolporten av projektets projektledare Annika Bostedt och biträdande projektledare Malin Wigg.

² Hämtat från boken av RSMH genom ESF-projektet SECiSo: "Så kan du stödja unga med psykisk ohälsa i skolan. Verktygslåda Supported Education": Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna handlar om att alla människor har rätt till sina mänskliga rättigheter utan diskriminering, oberoende av nationalitet, kön, nationell eller etnisk tillhörighet, hudfärg, religion, språk. Supported Education bygger på artikel 26 i den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter som bl.a. uttrycker att "Var och en har rätt till utbildning. [...] Den högre utbildningen skall vara öppen för alla med hänsyn till deras förmåga. Utbildningen skall syfta till att utveckla personligheten till fullo och till att stärka respekten för mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. (s.7)"

möjliga grad av självständighet, delaktighet och tillfredsställelse. Fokus ligger på återhämtning, som är en individuell process.³

SECISO 2.0 är ett pärlbandsprojekt som bygger på erfarenheter från det första SECISO (ett tidigare ESF projekt) där framgångsrika arbetssätt, kunskaper och verktyg togs fram via referensverksamheter för att hjälpa professionella att arbeta med Supported Education och stödja unga med psykosociala svårigheter i skolan.

Det finns därmed testade metoder men det finns få studier och insatser som handlar om implementering och utbildning vilket är det som särskiljer SECISO 2.0. I fokus för implementeringen av metoden Supported Education (SEd) är åtta orter i Sverige där utbildningspaketet testas och utvärderas och att den nyvunna kunskapen sedan överförs mellan transnationella partners.

Projektet har fått ESF-medel inom ramen för den transnationella utlysningen och utlysningens övergripande mål och ett partnerskap (TNC) har bildats med ESF-projektet Comeln, Hamburg och Hanze University, Groeningen samt Yrkesakademin i Vasa Finland för att driva det transnationella projektet.

1.1 Utvärderingens syfte, frågor och metod

Denna delrapport är en del av den lärande utvärderingen som följer projektet över tid.

Utvärderingen syftar till att både vara ett internt stöd för projektets lärande och en extern bedömning för finansören. Utvärderingen genomförs i samverkan mellan Orwén Konsulting AB och Contextio Ethnographic AB.

Denna delrapport riktar sig främst till styrgruppen och projektgruppen, ESF-rådet samt samverkanspartners och följer utvärderingsplanen med förändringsteori som har diskuterats och förankrats i både styrgrupp och projektgrupp.

Delrapporten syftar i första hand till att - utifrån förändringsteorin - samla de erfarenheter som hittills gjorts i projektet utifrån deltagare, personalens, projektledningens samt andra nyckelpersoners perspektiv.

Utvärderingen riktar extra fokus på några områden som framkommit i samtal med projektledningen. Ett av områdena är gender. En erfarenhet i arbetet med unga med psykosociala svårigheter i skolan är att det finns betydande skillnader mellan pojkar och flickor och dessutom gör en av transnationella partners, finska Vasa, studier om gender som kan ge kunskap om metoder m.m. som kan användas i Sverige. Ett annat område är den politiska nivån som ofta är nyckelpersoner för att införa riktlinjer och rekommendationer om SEd och är därmed en viktig del av implementeringen.

Delrapporten utgår från följande huvudsakliga frågeställningar:

- Vad har hittills genomförts i projektet?
- Hur fungerar projektets logik enligt framtagna förändringsteori?

³ Hämtat från boken av RSMH genom ESF-projektet SECISO: "Så kan du stödja unga med psykisk ohälsa i skolan. Verktygslåda Supported Education"

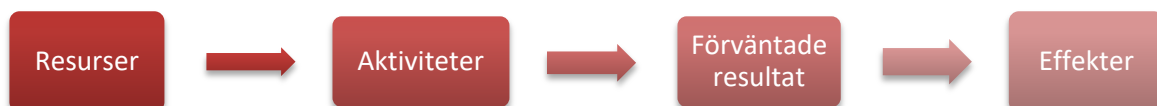
- Vilka politiska nivåer i referenskommunerna bör ta beslut om riktlinjer för SED och hur går arbetet med att involvera politiker? Finns det andra politiska nivåer än kommunerna som bör beaktas?
- Hur går arbetet med ny kunskap och metoder om gender?
- Har arbetet hittills lett till några oväntade effekter? (s.k. bi-effekter)
- Kan något göras annorlunda det sista projektåret?

1.1.1 Utvärderingsmodell

Inom Socialfondsprogrammet 2014 – 2020 tillämpas ett resultatbaserat arbetssätt som grund för lärandet kring utvärdering. Det innebär att grunden för genomförande av insatser inom programmet ska utgå från en förändringsteori och att utvärdering ska ske i form av teoribaserad utvärdering. Förändringsteori är utvärderingens huvudsakliga utvärderingsmodell.

Teoribaserad utvärdering innebär att ett projekts eller programs innehåll och grundantaganden analyseras för att öka förståelsen för utfallet där både projektets delar och projektet sett som en helhet analyseras. Den är ett hjälpmedel för att tillsammans med uppdragsgivaren skapa en visuell bild över verksamhetens olika delar, dess resurser, tänkta aktiviteter och förväntade effekter på kort och lång sikt

Förändringsteori är både ett planerings- och ett kommunikationsverktyg för att öka förståelsen för hur ett projekt ska genomföras för att nå förväntade effekter.⁴ Förändringsteorin fokuserar på att hitta den röda tråden mellan aktiviteter och de förväntade resultaten. För att synliggöra metoden används ofta en resultatkedja där de resultat som aktiviteterna förväntas leda till definieras. Resultatkedjan ska också illustrera vad resultaten leder till i form av både kortsiktiga och långsiktiga effekter, se bild nedan.

Att arbeta resultatbaserat innebär att tydligt definiera mätbara mål som sedan kontinuerligt följs upp under projektets gång. Det viktiga är att kunna stämma av periodresultat, lära sig av dem och kunna ändra metoder/aktiviteter om resultaten inte verkar bli de förväntade. Att arbeta resultatbaserat är inte bara att mäta sina resultat, men också att analysera och agera utifrån tillgänglig information.

1.1.2 Informationsinsamling

Utvärderingens baseras på ett flertal underlag med olika typer av data, både kvantitativa och kvalitativa. Nedan beskrivs utvärderingens intervjuer och andra underlag. Intervjuerna har varit mellan ca 45 min till 1,5 h långa och har förberetts med intervjufrågor och har skrivits ut för

⁴ Det finns ett flertal utvärderingsmodeller som kan användas för att studera och förklara uppkomna effekter i program eller projekt, se t ex *"Perspektiv på utvärdering"* av Sandberg & Faugert från 2016. Förändringsteori är en modell som kan gå under olika namn: t ex verksamhetslogik, programteori, programlogik.

påseende efter intervjun.⁵ De enskilda intervjuerna genomfördes främst via telefon, i ett fall via Skype. En gruppintervju genomfördes via Zoom, som också spelades in och kunde granskas i efterhand. Det skickades också ut en intervjuutskrift. Informationsinsamlingen pågick från februari till maj 2020.

Intervjuer

- Enskild intervju med styrgruppsledamot från Uppsala kommun, styrgruppsordförande tillika regionpolitiker, representant från Yrkesakademien Vasa, kommunikationsansvarig och projektledare samt ordförande för omsorgsnämnden i Uppsala kommun.
- Gruppintervju per telefon med projektledare och biträdande projektledare.
- Intervju via telefon med delar av styrgruppen i mars 2020⁶
- Gruppintervju via Zoom med fyra deltagare i utbildningen Train the trainer - två från Boden och två från Activa i Örebro.
- Skypeintervju med projektledaren för den finska samverkansparten Yrkesakademien i Vasa.

Totalt har 15 personer blivit intervjuade i utvärderingen, antingen enskilt eller i grupp. Se alla intervjupersoner i bilaga 1.

Andra underlag

- Projektets Poddserie: "En väg tillbaka till studier", avsnitt ett, med studiecoach och elev från Uppsala kommun.
- Studier av rapporter från projektet "Supported Education - stöd i studier" om studiecoacher i Uppsala.
- Deltagande på webinarium i april 2020 inom SED-forum av forskare David Rosenberg vid Umeå universitet.⁷
- Projektets hemsida.
- Projektets egna uppföljningar (statistik och enkät).
- Projektets arbete med Shadow work - med beskrivning av utbyte mellan Vasa och Urkraft i Skellefteå.
- Fallstudier som har tagits fram i referenskommunerna.
- Verktygslådan med SED metoder som togs fram i det första SECiSo projektet.
- PPT från de två första utbildningsdagarna med Train the trainer.
- Diskussioner vid workshop i juni 2020 där utvärderingen presenterades.

⁵ I ett fall, med omsorgsnämndens ordförande, hanns inte utskriften med, då intervjun gjordes strax innan rapportens färdigställande i slutet av maj 2020.

⁶ De som deltog på styrgruppsmötet den 24 mars var representanter från Uppsala, Boden, Mittuniversitet i Östersund, Activa samt projektledare, biträdande projektledare och kanslichef RSMH.

⁷ David Rosenberg, socialt arbete Umeå Universitet, är en av forskarna som arbetar med CEPI:s forskningsprojekt "Med arbetsliv i sikte..." som analyserar metoden SED ur flera perspektiv. Övriga är Veronica Lövgren, socialt arbete Umeå universitet, Helene Hillborg, region Västernorrland, Ulrika Bejerholm, Lund Universitet samt Ulrika Liljeholm, doktorand Lunds Universitet.

Analysprocessen och avgränsningar

Arbetet inleddes med inläsning av området och metoden och parallellt har sedan intervjuer genomförts. Förändringsteorin och delrapportens frågor har varit utgångspunkten för både frågor och analys, och via studier och nya intervjuer har det kunnat ställas nya och mer nyanserade frågor.

Det finns många riktningar och aspekter i materialet som skulle vara intressanta att gå djupare inom, såsom SEd-metodens principer, metodens olika faser, varje transnationell partners kontext eller skolans system för att inkludera olika grupper, skolans olika professioner och deras roll i SEd, för att nämna några. Utvärderingen försöker balansera mellan olika områden och strävar efter att ge en sammanfattande bild av projektets utveckling utifrån främst centrala delar i förändringsteorin och delrapportens frågor.

Rapportens disposition

I det inledande kapitlet beskrivs bakgrunden till projektet, utvärderingens metod och projektets mål och organisation. I följande kapitel 2-5 beskrivs centrala områden i projektet där varje del följs av en analys av området. Områdena är utbildningen Train the trainer och lärande (kap 2), kommunikation och påverkan (kap 3), implementering och uppföljning (kap 4) samt transnationellt och horisontella principer (kap 5). I kapitel sex presenteras sammanfattande slutsatser med avslutande reflektioner och utvärderingens rekommendationer.

1.2 Projektets huvudsakliga mål

För SECiSo 2.0 är syftet att Supported Education ska implementeras i skolan som en metod för unga med psykosociala utmaningar varvid det behövs främjande, förebyggande och åtgärdande insatser som genomförs i ett tidigt skede. I projektet sker implementeringen på olika sätt. Främst sker den via utbildningsmetoden Train the trainer tillsammans med stödinsatser såsom SEd-forum (ett nystartat nätverk med intresserade runt om i Sverige), kommunikationsinsatser och olika former av erfarenhetsbyte och kunskapsuppbyggnad. Det projektet vill åstadkomma är exempelvis att öka medvetenheten kring elever med psykosociala svårigheter så att fler elever kan ges stöd i tid och för att förebygga skolavhopp, att SEd med dess olika principer är implementerat i referenskommunernas skolor och att metoden också har spridits till fler skolor.

Projektet vill även att en digital utbildningsplattform används i referenskommunerna men också i andra kommuner i Sverige och Europa, att det blir färre skolavhopp i de berörda skolorna i referenskommunernas som använder SEd, att civilsamhället kommer med som en naturlig part vid arbete med SEd i referenskommunerna och att det finns en stödgrupp för unga i någon eller några av referenskommunerna.

Projektet vill också att riktlinjer och rekommendationer för arbetet med SEd har spridits på nationell nivå via SKL eller Skolverket, att utbytet mellan transnationella partners fortsätter efter projektet och att en bas etableras för spridning av SEd i EU.

I den översiktliga förändringsteorin i bilaga 3 visas en sammanfattning av projektets resurser, aktiviteter, resultat och effekter på både kort och lång sikt. I utvärderingen tas ett helhetsgrepp kring projektets förändringsteori och belyser framträdande delar i denna.

1.3 Projektorganisation

Projektgrupp och styrgrupp

Projektet drivs främst av en projektgrupp och en styrgrupp. Projektgruppen är från RSMH och består av projektledare, biträdande projektledare, projektekonom och kommunikatör.

Styrgruppen består av förbundsordförande för RSMH som är ordförande, projektledare och biträdande projektledare, kanslichef och de åtta referenskommunerna:

- Urkraft i Skellefteå, handledare i Supported Education
- Uppsala kommun, verksamhetschef Omsorgsförvaltningen Socialpsykiatri
- Mittuniversitetet i Östersund, lektor institutionen för Hälsovetenskap
- Stiftelsen Activa, utbildare
- Bodens kommun, specialpedagog Vuxenutbildning/lärcentrum, Arbetsmarknadsförvaltningen
- Aprendere, skolchef Värmdö gymnasium
- Sundsvalls kommun, projektledare för Kommunala aktivitetsansvaret/Drivkraftspunkten
- Helsingborg kommun, projektledare för Jag kan - ett projekt som stöttar invånare med psykisk ohälsa att klara sina studier.

Flera intervjupersoner upplever att styrgruppen har varit engagerad och aktiv och berättar bland annat om en styrgruppsutbildning vid projektets start som har varit betydelsefull för engagemanget.

2. Utbildningen Train the trainer och lärande

Rapporten är således strukturerad utifrån centrala områden i projektet⁸ och efter en beskrivning av varje område presenteras en analys av arbetet hittills. Kapitel två beskriver verktygslådan från det förra SECiSo projektet, utbildningen Train the trainer, fallstudier och Shadow work.

2.1 Verktygslådan från SECiSo (ett)

Verktygslådan som beskriver metoden SEd - både principer och konkreta metoder - togs således fram i förra projektet och är underlaget - basen - för projektets utbildning Train the trainer och de metoder som förhoppningsvis kommer att implementeras. Tanken är också att denna verktygslåda ska uppdateras efter hand.

Syftet med verktygslådan är att tillhandahålla en rad verktyg och övningar som kan vara behjälpliga i det vardagliga arbetet för SEd-coacher som stöttar studenter enligt Supported Education i Sverige. Materialet är inhämtat från transnationella och nationella parter som deltagit i projektet SECiSo.

Verktygslådan ska fungera som en inspirationskälla där en SEd-coach kan välja verktyg som passar den egna verksamhetens behov och komplettera med andra redan framgångsrika verktyg.⁹

⁸ Vilket också är samma områden som i projektets förändringsteori.

Innehållet i verktygslådan består av olika avsnitt. Det första avsnittet innehåller korta beskrivningar av metoden och de principer och förhållningssätt som den bygger på. En SEd-profil har tagits fram för att poängtera viktiga egenskaper en SEd-coach bör ha. Därefter kommer ett avsnitt om praktiska övningar som ingår i faserna bedöma beredskap, välja-, skaffa- och behålla utbildning. Detta följs av ett avsnitt om det transnationella och nationella arbetet. Det finns även avsnitt med mallar till bokens övningar.

Välja, skaffa och behålla

Supported Education, som på svenska kan översättas till "stöd i studier", är således en psykiatrisk rehabiliteringsmetod som syftar till att ge stöd till personer att välja, skaffa och behålla utbildning. I verktygslådan ges ett flertal förslag på metoder och förhållningssätt inom varje del och som fördjupas med konkreta exempel, övningar och mallar.

Välja-fasen handlar till exempel om att formulera studiemål, välja skola/utbildning och inventera stödmöjligheter på skolan. Skaffa-fasen handlar om att söka studier och se över ekonomin, upprätta en studieplan och en plan för stöd och färdigheter. Behålla-fasen handlar om att utveckla färdigheter, införskaffa personligt stöd och eventuella anpassningar av studiemiljöer.

Det gemensamma arbetet mellan SEd-coachen och deltagaren omfattar både samtal och aktiva övningar. En del övningar görs gemensamt medan andra övningar kan vara uppgifter för den studerande att träna på hemma eller annan plats mellan mötestillfällena. De viktigaste komponenterna i metoden är stöd och individanpassning, ekonomi och tid för stöd så länge individen har behov av detta.

Stödet gäller olika former av utbildning såsom teoretiskt eller praktiskt baserade studier som sker på grundskola, gymnasium, vuxenutbildning, högskola eller universitet. Syftet är att personer som har någon form av hinder i skolan ska ges samma förutsättningar och möjligheter som alla andra.

Målgruppen är personer med erfarenhet av psykisk funktionsnedsättning/ohälsa¹⁰ och som upplever svårigheter i att återgå till eller genomföra studier på grund av psykisk ohälsa eller hinder i omgivningen. Den kan användas på alla personer som upplever hinder i studierna, liksom för personer med kognitiva svårigheter, lätta intellektuella funktionsnedsättningar och fysiska funktionsnedsättningar.¹¹

Principer och förhållningssätt

En betydelsefull del - som flera intervjupersoner återkommer till - är de principer och förhållningssätt som metoden SEd utgår ifrån. Dessa visas nedan.

Principer

- Hopp

⁹ Merparten av texten i detta avsnitt - 2.1 - är hämtad ifrån boken "Så kan du stödja unga med psykisk ohälsa i skolan. Verktygslåda Supported Education" av RSMH genom projektet ESF-projektet SECiSo.

¹⁰ I utbildningen Train the trainer definieras psykisk funktionsnedsättning så här: "Ett psykologiskt och emotionellt sinnestillstånd som påverkar personens tankar, känslor och beteende på ett sätt så denne inte fungerar optimalt i vardagen. Exempel på psykiatriska tillstånd är: Ångest och panikångest, känslöstörningar, personlighetsstörningar, psykossjukdomar, beroende, ätstörningar, autism och ADHD".

¹¹ Just detta stycke är hämtat från utbildningen Train the Trainer, i övrigt är det från boken med verktygslådan.

- Beslutsamhet: elever som gör val
- Studenter som är delaktiga i alla faser i sin Supported Education process
- Partnerskap mellan deltagare och SEd-coachen
- Hjälpsatser som matchar personens preferenser
- Likabehandling och rättvis tillgång
- Fokus på att utveckla deltagarens färdigheter och stöd från omgivningen
- Samverkan med psykiatri (vid behov)
- Hjälp så länge personen har behov

Förhållningssätt

- Samsyn med gemensamma värden
- Studentens mål och stävande står i fokus
- Acceptorande och icke-dömande syn
- Ge tid
- Individens behov och önskemål står i fokus
- Aktivt lyssnande och empati
- Jämlik relation

Ett konkret exempel på samarbete med SEd-coach

För att visa vad samarbetet mellan SEd-coach och en elev kan handla om ges nedan ett utdrag av utvärderarens anteckningar från ett poddsamtal mellan en studiecoach (samma som SEd-coach) och en deltagare i Uppsala kommuns projekt "Supported Education - stöd i studier". I projektets Poddserie: "En väg tillbaka till studier" och avsnitt ett.

Deltagare berättar om sin situation där hon läser själv utan grupp och träffar studiecoach varannan vecka. Har fått bra studieteknik nu och varit tryggt att ha Anna och ett bra stöd. Även för praktiska saker runt studierna, såsom med CSN. Träffat handledare tillsammans med studiecoach och berättat om speciella önskemål om praktiken (som undersköterska). De har träffats under ca tre år, ibland varje och ibland varannan vecka. Deltagaren har helt och hållet styrt träffarna, vilket varit bland det bästa. Tryggheten att hon finns där, att bli sedd, bekräftad, få självförtroende och lyckas. Har också lyckats och kommer att få jobb.

Studiecoachen: inleder alltid med samtal - behöver verbalisera det som händer i utbildningen, sitter och lyssnar och deltagaren säger att det var bra att berätta. Det kan vara en halvtimme och prata och sedan sitter vi här och studerar, verkar som att prata om kunskapen hjälper mycket, vi kan vara bollplank och lyssna.

Exempel på kringfrågor som vi hjälper till med: t ex Komvux, söker kurs för kurs, kan hjälpa till med när nästa kurs är, hur söka, oklart om kan förlänga kurs och kan då ta kontakt med administrationen. Dessa delar kan vara jobbigt för en del men kan efter ett tag göra detta själva.

Kan också vara att göra en plan för t ex gymnasiet, vilka ämnen välja själva och kunna söka. Hjälper till att träffa studie- och yrkesvägledare, detta kan vara saker som är ett hinder för en del att läsa vidare. Om CSN, hur meddela om sjukskriven, om rätt att få stöd m.m. En del behöver detta stöd. Deltagare: lämnat över detta till studiecoach, krångligt att räkna ut. Kan också vara kontakter med försörjningsstöd t ex.

2.2 Utbildningen Train the trainer

Projektets utbildningsmodell består av fyra utbildningsdagar. De är:

- 1) Första utbildningsdagen med bakgrund och två första delarna i metoden.
- 2) Andra utbildningsdagen med de andra två och om implementering.
- 3) En implementeringsdag med Lies Korevaar PhD, Professor of Rehabilitation vid Hanze University, Groeningen.
- 4) Gemensam uppföljningsdag med kommunerna.

Hittills har utbildningar genomförts med de två första dagarna i fyra referenskommuner (se tabell 1 nedan). Implementeringsdagen var planerad till april 2020 men har pga av Covid-19 blivit framflyttad till hösten 2020.

Tabell 1. Genomförda utbildningar Train the trainer (första två dagarna)

Referenskommun	Antal deltagare
Skellefteå, april 2020	7
Boden, mars 2020	10
Örebro (Activa), feb 2020	9
Värmdö, Stockholm, Aprendere, okt 2019	6
<i>Totalt</i>	<i>32</i>

Första dagen handlar det om, enligt projektledningen, metodens bakgrund och de första stegen med elevens beredskap - såsom personens motivation och vilja till förändring - samt övning i välja-fasen. Andra dagen är det fokus på att skaffa och behålla och det är mycket praktiska övningar. Det handlar bland annat om att berätta om hur de operativt gjort med eleverna, att berätta om framgångar och vad som hände när det inte var framgångar.

Implementeringsdagen syftar till - under Lies Korevaars ledning - att bjuda in nyckelpersoner i referenskommunernas ledningar för att prata om och underlätta metodens implementering. Korevaar är expert på området och har i många år forskat och utbildat i SEd. Hans universitet - Hanze University i Groeningen - är också en av projektets transnationella partners.

Upplägget för den gemensamma uppföljningsdagen är öppet och utgår ifrån de behov som finns i referenskommunerna. Detta kommer att genomföras i slutet av projektperioden.

En del i utbildningsmodellen är även att de som har gått de två utbildningsdagarna i sin tur utbildar andra i sin egen organisation. Det finns ett mål om att 240 personer i referenskommunerna vid projektslut har blivit utbildade av de nyckelpersoner som gått Train the trainer¹². På grund av främst Covid-19 har den interna utbildningen ännu inte kommit igång.¹³

¹² Se alla kvantitativa indikatorer i bilaga 2.

¹³ Det finns också andra skäl. Exempelvis arbetar Uppsala främst med att via studiecoacher stötta personer på universitet och kommer inte att utbilda andra i kommunens organisation. En del vill också vänta tills att de har mer erfarenhet av metoden.

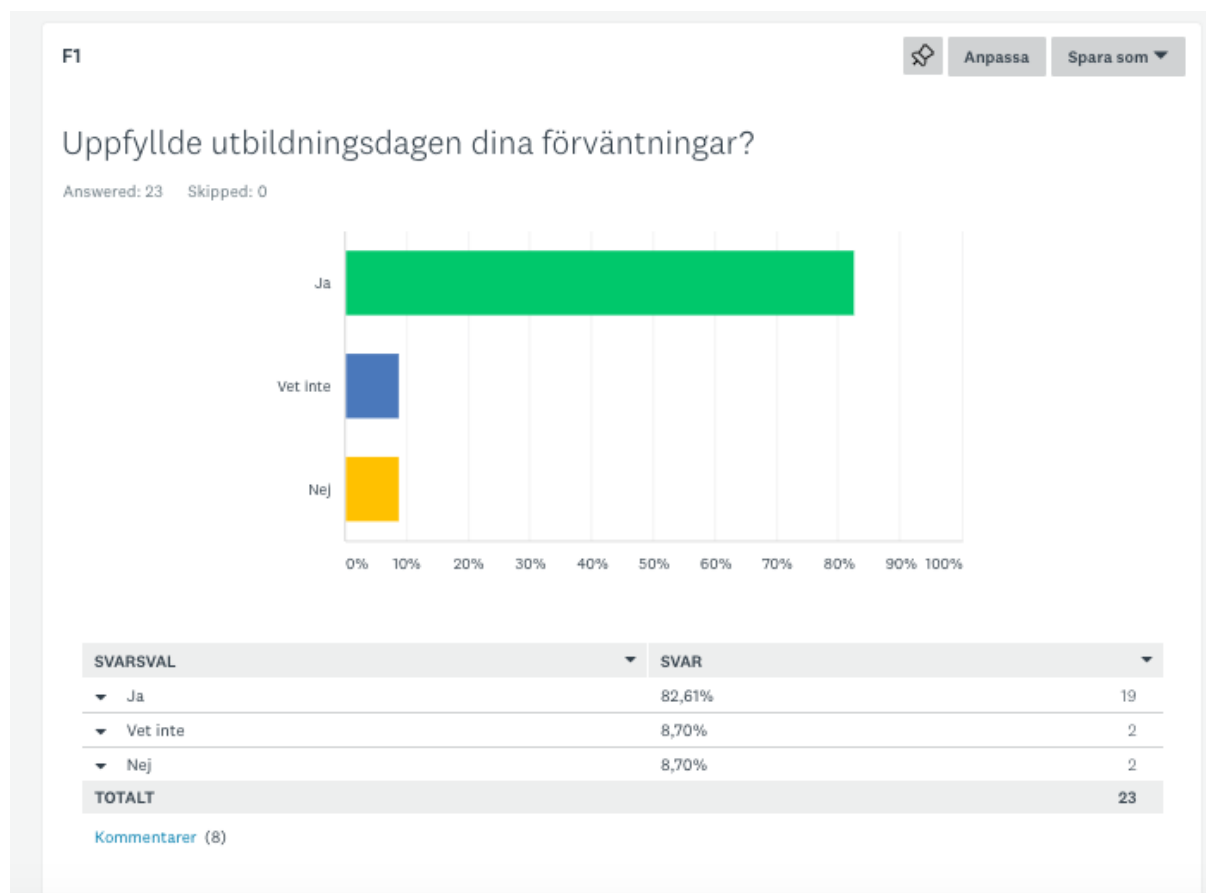
På utbildningarna (de två första utbildningsdagarna) deltog ett flertal yrkesgrupper i respektive verksamhet. Från Boden deltog exempelvis Lärcentrum/Vuxenutbildning eller Jobbcenter som motsvarades av SYV, lärare, specialpedagog, studiecoach, vägledare mot arbete/IPS och en arbetsmarknadskonsulent. Från Activa deltog arbetskonsulenter, utbildare, enhetschef, SYV och företagskonsulent. Från Aprendere kom lärare, specialpedagog, kurator och elevassistent.

2.2.1 Analys av utbildningen

Analysen av de två utbildningsdagarna baserar sig främst på projektets egen uppföljningsenkät och en gruppintervju med fyra deltagare - två från Boden och två från Activa. Enkäten är både för utbildningens dag ett och dag två och under tre skilda tillfällen under våren 2020. Deltagande referenskommuner var Aprendere, Activa och Boden. Nära samtliga har svarat vilket innebär 23 av 25 deltagare dag ett och 21 av 25 deltagare dag två. I flera fall stämmer synpunkterna i intervjun med enkätens resultat.

Helhetsbilden: flertalet nöjda

För både dag ett och dag två visar enkäten att utbildningen uppfyllde flertalets förväntningar. Nedan visas bild efter dag ett. Vid dag två var det färre som ansåg att dagen uppfyllde deras förväntningar, men ändå flertalet, drygt 60 %, och nära 25 % svarade att de inte visste.

Några positiva delar

Nedan presenteras några delar som varit positiva i utbildningen och därefter några förbättringsområden.

Värdefullt erfarenhetsutbyte och struktur

Det som framförallt verkar ha varit givande med utbildningen var att ha kunnat gå tillsammans med sina kollegor vilket underlättar samverkan när de kommer tillbaka till sin verksamhet - de har då samma språk. Det har också varit värdefullt med erfarenhetsutbytet och att få en metodstruktur med sig i det fortsatta arbetet.

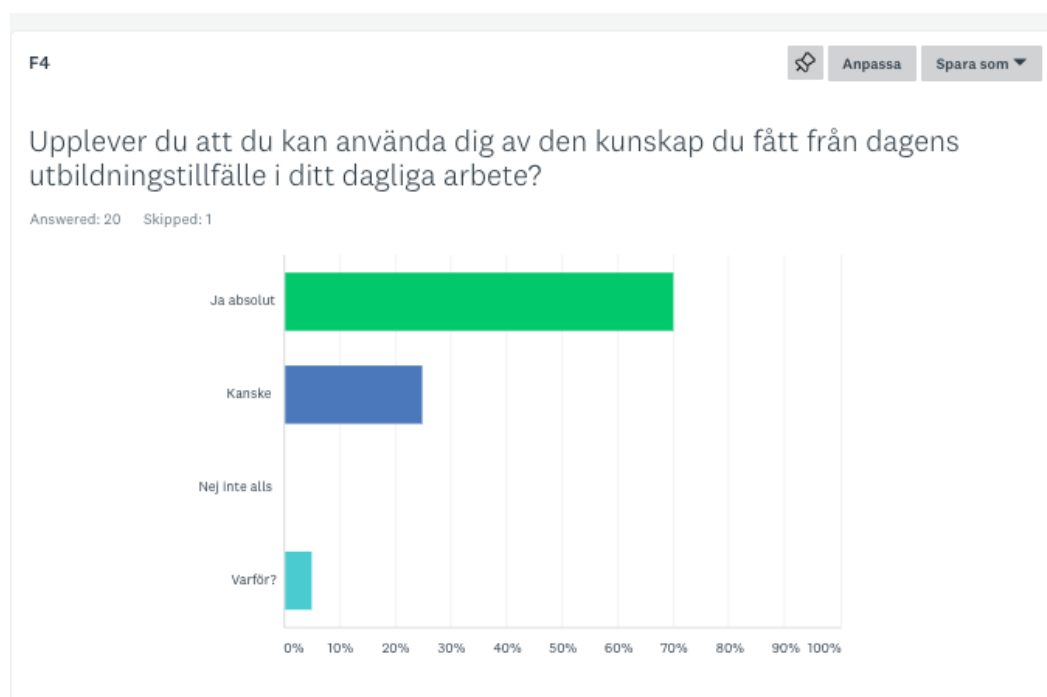
Jag har också arbetat inom skolan och det var inte så mycket nytt kring det psykosociala med eleven, det är mer strukturen för metoden som kan användas. Det har också varit bra att möta kollegor och diskutera material och erfarenheter.

Bra att träffas i grupp att diskutera och utbyta erfarenheter. Jag har jobbat i skola med pedagogiskt stöd för vuxna och Sed liknar det jag gjort tidigare. Var bra här med konkreta material att tillgå och att använda som stöd.

Det var också en förmån att gå tillsammans med kollegor som är med om samma sak, såsom SYVare, arbetskonsulent eller pedagoger. När vi pratar samma språk är det lättare att använda metoden.

Användbara kunskaper

Flertalet svarar också att utbildningen gett kunskaper som kan användas i det dagliga arbetet. Dag ett svarade runt 80 % att de kan använda sig av sina kunskaper och dag två - som visas nedan var det 70 % som tyckte detta.

Förbättringspotential

I både enkätsvaren och i intervjuerna framkommer ett flertal förslag på hur utbildningen kan utvecklas. Nedan presenteras några av de mer framträdande.

Målgruppsanpassa utbildningen

På utbildningarna deltog ett flertal olika professioner runt eleven - exempelvis studie- och yrkesvägledare, lärare på olika nivåer och specialpedagoger. De befinner sig därmed olika djupt in i faserna beredskap och välja, skaffa och behålla. Flera framhåller att de skulle fått ut mer av utbildningen om det var mer anpassat efter deras situation och utgick från deras specialkunskap.

Borde vara mer anpassat efter dem som ska använda materialet - exempelvis lärare, SYV - alla har olika perspektiv. Kanske bättre att göra för vissa grupper? T ex att för lärare gå djupare in i behålla-fasen. De vill gärna veta mer om denna fas istället för att vara med i välja-fasen? Vi har olika med oss från våra professioner, såsom specialpedagoger med både kunskap om och mer intresserad av vilka förmågor att träna på för att klara av sina studier och hur stötta vidare i det.

Mer fokus på och mer genomgångar av principerna för SED

För dem som inte tidigare har erfarenhet av liknande metoder verkar det finnas behov av mer bakgrund kring principerna och förhållningssättet före de praktiska tillämpningarna.

Det bör vara en röd tråd i utbildningen. Vi hoppade hit och dit och delen om principerna - de kom inte riktigt fram och blev röriga. Det är elevens behov vi ska vara nyfikna på. Det blev mycket information. Det är principerna och teamet som är viktigt och det är enklare att förstå om utbildningen håller sig till detta.

Tydligare struktur och bättre förberedelse för fallstudier

Flera upplever fallstudierna som röriga och svåra att ta till sig och hade gärna sett tydligare förberedelser för roller, frågor, målgrupp m.m.

Hade varit bra om övningarna varit tydligare med mer instruktioner om vad vi skulle göra. Det blev ottydligt. Det var oklart vem som skulle göra vad i rollerna. Språket i verktygslådan, som är bra, är akademiskt men det går inte att använda detta språk till en elev. Det var en bra tanke, men vi behöver något att hålla sig i som gör att vi ställer de rätta frågorna som funkar för målgruppen vi möter. Det skulle varit mer strukturerat och tydligt. Vi hade hoppats få med oss frågor som funkar.

Vi skulle behövt sätta oss in mer i vad uppgiften handlar om, med en tydligare rollfördelning och ett anpassat språk. Det gjorde att övningarna med rollspel föll platt. Det skulle varit mer tydligt och mindre rörigt.

Att komma tillbaka till sin organisation

Ett annat område som efterfrågas är att ytterligare diskutera gemensamt hur kommunerna kan ta kunskapen vidare när de kommer tillbaka till sina organisationer.

Skulle varit mer diskussion oss emellan, t ex vad vi ska göra efteråt och hur vi kan jobba med eget SED arbete. Om vi vid slutet av utbildningen t ex presenterat en handlingsplan hade det blivit mer handfast.

2.3 Fallstudier och shadow work

Fem av referenskommunerna har i det pågående projektet tagit fram fallstudier med konkreta exempel på situationer med elever och hur dessa elever bäst kan bemötas. Dessa fallstudier har varit en del av underlaget till utbildningen Train the trainer.

Ett annat sätt att lära av varandra är projektets satsning på Shadow work - skuggarbete. Tanken är att referenskommunerna kan besöka varandra och ta del av hur andra jobbar med samma frågor. Projektet har tagit fram mallar för både dagbok och hur dessa erfarenhetsutbyten kan läggas upp. Även transnationella partners kan besökas.

Flera intervjupersoner är mycket positiva till erfarenhetsutbyten men än så länge - främst på grund av Covid 19 - har ett utbyte genomförts, mellan Yrkesakademin Vasa i Finland och Urkraft i Skellefteå. En del är på väg att planeras in, exempelvis mellan Mittuniversitet och Uppsala kommun som har samma målgrupp (arbetar båda med studenter på Universitetet¹⁴).

Skellefteå Urkraft var här på skuggning, rektor och lärare och besökte vår motsvarighet, en ungdomsverkstad. Har många likheter med varandra och kommer att dra nytta av och personer ska delta i workshop. Vill visa hur vi samverkar, ex skola och ungdomsverkstad (Föregångarna) och kanske kan överföra modellen till Sverige.

3. Kommunikation och påverkan

I detta kapitel beskrivs på ett sammanfattande sätt projektets kommunikationsinsatser och några framträdande delar av dessa analyseras.

3.1 Kommunikationsinsatserna

Kommunikationsinsatserna är centrala för att sprida information och väcka uppmärksamhet för metoden. Insatserna syftar dels till att vara ett stöd för att uppnå projektet mål, dels att vara ett stöd i kommunernas interna påverkansarbete.

Exempel på kommunikationsinsatser:

- Poddserie på hemsida med olika avsnitt - fyra hittills - som med utgångspunkt i referenskommunerna berättar om och ger exempel på arbete med målgruppen.
- Vid intresse görs intervjuer i referenskommunerna som sedan läggs på hemsidan och blir också en del av Poddserien.
- Presentationsfilm om projektet och metoden
- SED-nätverk. Första träffen hösten 2019, andra med David Roseberg från Umeå Universitet i april 2020, planeras för tredje träff till hösten 2020.
- Facebook, både för spridning av information och nyligen uppstartad grupp för diskussion i SED-nätverk.
- Hemsida.

¹⁴ Studiecoacher är anställda av Uppsala kommun men arbetar mot studenter på Uppsala universitet.

- Nyhetsbrev.
- Besök hos myndigheter och organisationer, exempelvis Skolverket och SKR.
- Deltagande i referensgrupper vid utredningar.

Digitalt verktyg

För projektet SECiSo 2.0 upphandlas (direktupphandling) konsulttjänster för att skapa en digital utbildning med arbetsnamnet Verktygslådan (baserad på boken "Så kan du stödja unga med psykisk ohälsa i skolan – Verktygslåda Supported Education") om Supported Education och med tillhörande lärarhandledning. För SECiSo 2.0 är således syftet att Supported Education ska implementeras i skolan som en metod för unga med psykosociala utmaningar varvid det behövs främjande, förebyggande och åtgärdande insatser som genomförs parallellt och där digitalutbildning är ett tillgängligt redskap.¹⁵

Målgruppen är i första hand pedagoger och annan personal i skola och socialtjänst som på olika sätt ansvarar för och/eller arbetar med att främja skolnärvaro och med att kartlägga orsaker till skolfrånvaro. Sekundär målgrupp är föräldrar, barn och unga som kan få stöd i skolarbetet genom metoden. Syftet är att bidra med konkret, saklig och användbar metodik. I arbetet skall samarbete och utformning ske i löpande samråd med projektmedarbetare på RSMH Roland Widlund, f.d. SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten) och specialist. Inför godkännande av slutprodukt ska arbetet också kvalitetsgranskas av projektets expertstödsresurs Lies Korevaar, PhD, Professor of Rehabilitation vid Hanze University Groningen. De digitala verktygen kommer skapa stor möjlighet att ytterligare sprida metoden till skolor.

3.1.1 Analys av kommunikationsinsatser

Stort intresse för projektet

Projektgruppen uppger att det är många som hör av sig och är intresserade av projektet och metoden. Både enskilda kommuner och från nationell nivå, såsom Skolverket och specialpedagogiska myndigheten (SPSM), även Sveriges radio och kronan på verket, menar en intervjuperson, är att Bonniers Education har hört av sig och varit intresserade av ett samarbete gällande metoden.

I styrgruppen uppger också flera att det finns ett stort intresse för metoden.

Det har fungerat över förväntan på strukturell nivå där den nationella politiken har hört av sig till projektet, vilket är en indikator att bedöma om projektet har blivit spritt. Vi har t ex fått inbjudan att presentera oss på myndighetsnivå, t ex Skolverket. MUCF (gamla ungdomsstyrelsen), även specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Även Sveriges radio har bjudit in projektet att medverka i längre program om psykisk ohälsa för unga. Ett annat exempel är att Skolporten inbjöd projektet att presentera en debattartikel. Kronan på verket är att Bonniers läromedel hört av sig och velat ha samarbete kring att tillgängliggöra verktygslådan, inte bara den del som finns utan den som fylls på med material från hemsidan.

Beror det stora intresset på projektets kommunikation? Sannolikt är det ett flertal faktorer som samverkar och har gjort det över tid. Det är exempelvis kontakter från förra projektet SECiSo och det bedrivs uppmärksammas forskning om SED-metoden vid Umeå Universitet och Lunds Universitet. Men sannolikt har också projektets kommunikationsinsatser haft betydelse för metodens spridning -

¹⁵ Detta avsnitt om digitalt verktyg är hämtat från underlag från projektledningen.

även om det är svårt att säga i vilken omfattning. Det är troligen de olika insatserna som tillsammans ger effekt.

Några kvantitativa data som pekar på ökat intresse

Ett sätt att visa kommunikationens spridning är de kvantitativa mål som projektet har gällande nyhetsbrev, hemsida och SED-forum (nätverk). Dessa visas i tabell 2 nedan och utgår från projektstart våren 2019. Nya medlemmar tillkommer succesivt till det nystartade SED-forumet (nätverket) och hemsidan har fått fler besökare - även om besöksantalet har varierat över tid - och fler medlemmar nås via nyhetsbrevet.

Tabell 2. Kvantitativa mål för projektets kommunikationsinsatser

<i>Mål</i>	<i>Utfall</i>	<i>Kommentar</i>
Fler går med i Sed-forum.	Forumet startades hösten 2019 och har i 42 medlemmar i maj 2020.	Hösten 2019 genomfördes det första SED-forumet, det andra var ett webinarium med Daniel Rosenberg våren 2020 och den 28 maj ska en till aktivitet genomföras där Roland Widlund tillsammans med en elev kommer prata om vilket stöd unga behöver. Det planeras ett fjärde forum oktober 2020.
Fler sidvisningar av hemsidan.	Från starten av 2019 var det runt 100 besök och med vissa variationer steg besöksantalet till runt 600 runt sommaren 2019, för att minska succesivt under hösten och vid slutet av 2019 vara nere i runt 300 och i maj 2020 drygt 200.	Via Google analytics har månadsvisa nedslag gjorts som visar utvecklingen över tid.
Ett ökat antal medlemmar till nyhetsbrev.	En ökning med 95 medlemmar till maj 2020 från projektstart.	Från projektstart med 173 medlemmar till maj 2020 med 268 medlemmar.

Referenskommuner har kunnat använda material för spridning

En ambition har i projektet varit att hemsidans material ska kunna användas av referenskommunerna - men även av andra - som ett stöd i att sprida metoden till andra. Flera intervjupersoner upplever att materialet har fungerat som ett påverkansstöd.

Jag har fått några indikatorer på att referensverksamheterna kunnat använda material vi har gjort för deras egen spridning. T ex i Helsingborg där flera kommuner använder projektets material i sin egen vidare spridning, såsom intervjuer och podd som ligger på nätet.

4. Implementering och uppföljning

I detta kapitel ges exempel på insatser för implementering och exempel på implementering i några referenskommuner samt en analys av implementeringsinsatserna.

4.1 Insatser för och exempel på implementering

Projektets utbildningsmodell och påverkansstöd ska således leda till att referenskommunerna implementerar SEd i sina verksamheter och att det på sikt också sprids till andra kommuner.

Implementering är ofta mycket komplext och är beroende av många faktorer.¹⁶ Det handlar exempelvis om att klargöra och konkretisera vad som ska implementeras och varför och vilka personer och funktioner som har mandat att ta beslut och medverka till en förändring. I projektet är det ett flertal insatser som bidrar till implementering. Alla kommunikationsinsatser kan ses som en del i det, även diskussioner om implementering på utbildningen (ett område som flera deltagare också vill utveckla). Den kommande utbildningsdagen med Lies Korevaar från Hanze University i Groeningen - en av projektets transnationella partners - är en betydande del i projektets satsning på implementering och även den fjärde uppföljningsdagen i utbildningen ute i referenskommunerna. Arbetet med det digitala verktyget kan också bli en betydelsefull del i implementeringen.

Exempel på implementering

I flertalet av referenskommunerna arbetas det med implementeringen på olika sätt och de har kommit olika långt i sina processer. De har också olika lång erfarenhet av metoden där flera arbetat med SEd före projektets start. Hos projektets representanter från två av referenskommunerna (Helsingborg och Sundsvall) har det hittills inte funnits tid att delta i Train the trainer eller inleda samtal om Shadow work, men de står kvar i styrgruppen.

I en del kommuner är arbetet med implementering i full gång. Exempelvis i Boden, Mitt universitet, Uppsala kommun och vid Urkraft i Skellefteå. I Boden har ett flertal professioner på Arbetsmarknadsförvaltningen involverats i SEd metoden med dess principer och förhållningssätt, det är på gång att skapas ett team runt eleven och det har tagits fram ett eget anpassat material om metoden. Det är också på gång - stoppade upp pga Covid-19 - att involvera Utbildningsförvaltningen i SEd och därmed möta eleven i tidigare åldrar.

Vi (Boden) är redo när andra är redo. Vi har haft ett möte om SEd med en annan kommun och vi jobbar på men allt tar lite längre tid nu. Vi är på arbetsmarknadsförvaltningen med lärcentrum och vuxenutbildning och en plan är att komma in på utbildningsförvaltningen och sprida där. Vi har haft ett möte med rektor och hoppas kunna arbeta med SEd tidigare - att ge det stöd eleven behöver tidigare. Vi har nu ett SEd-team på runt 10-11 personer med bland annat studiecoacher, SYVare, specialpedagoger m.fl. Vi hoppas få detta som förhållningssätt i klassrummet. Nu är det på vux många elever som inte är vana vid att studera på vux och det är det vi använder studiecoachen till - för mer personlig kontakt. Studiecoachen är som en hjälpande studiekamrat (peer). Vi är ett ganska stort team som är engagerade och det är viktigt för att få det att fungera.

¹⁶ Utvärderarna har exempelvis mångårig erfarenhet från implementeringsarbete från ESF-projekt. En intressant och lärorik bok i ämnet är Evert Vedungs bok "Implementering i politik och förvaltning" från 2016.

I Boden har det också skapats en egen SEd- och orienteringskurs på gymnasienivå som heter Orka plugga och där alla faserna i SEd studeras. Det har även skapats en kurs i mental träning som är ytterligare ett stöd för eleverna.

Vi har nog kommit ganska långt med principerna och med att vara verksamma. Vi är en stor grupp som jobbar med den. Från SYV som första person som möter eleven. Vi har också utvecklat en egen SEd kurs som heter Orka plugga där vi går igenom alla faserna. De får där göra sin egen kartläggning och får jobba med sig själv. Det är en orienteringskurs på vux 100 p och många professioner är inne i kursen för att hjälpa eleverna att jobba med sin självbild etc. Vi är t ex ute på studiebesök, pratar om hjärnan, motivation, varför gå i skolan m.m. Parallellt med denna kör vi en kurs med mental träning, men måste ställa in denna nu... men vår intention är att börja om med kursen i mental träning - vilket är en egen kurs på 100 p - till hösten. Det innebär att eleven i första fasen får 200 gymnasiepoäng och får också extra stöd med studiecoach.

I Uppsala kommuns Omsorgsförvaltning har det sedan cirka tre år bedrivits en särskild projektsatsning om SEd - "Supported Education - stöd i studier"¹⁷ - som handlar om medel för studiecoacher som är lokaliserade på Omsorgsförvaltningen och främst stöttar elever på Uppsala universitet. Projektet har varit framgångsrikt och har kunnat visa både ekonomiska effekter och resultat om framgångsfaktorer för metodens genomförande. Omsorgsnämnden har informerats under projektets gång och var positiva till att permanenta verksamheten, men på grund av resursbrist kunde det inte införas. Men via omfördelningar internt i förvaltningen har projektet nyligen blivit permanent verksamhet.

Mittuniversitetet i Östersund är engagerade i att få in metoden i sin verksamhet och arbetet med förankring på ledningsnivå pågår och det finns ett intresse att komma igång med arbetet. Det genomförs bland annat ett internt projekt kring SEd - som dock behöver skjutas på framtiden pga Covid-19. Ledning och rektor och även studentkåren är intresserade (vars ordförande troligen kommer att gå den kommande implementeringsutbildningen under hösten 2020 av Lies Korevaar).

Vid Activa finns det ett intresse att implementera SEd även om det är oklart just nu hur de ska gå vidare. Activa är en stiftelse vilket gör att för dem handlar det om - om de går vidare med metoden - att ändra sitt erbjudande till sina kunder (främst kommuner, regioner och landsting). Stiftelsen arbetar bland annat med att testa metoden i ett nytt projekt som heter "Från nyanländ till medarbetare" och genom att börja testa övningar från metoden kan det bli lättare att hitta sätt hur Activa ska jobba med SEd.

Vid Activa är det just nu oklart och ingen tydlig plan just nu. Det finns vissa ambitioner att utöka vårt erbjudande med SEd, men hur och när är oklart. Vi har också haft tankar och ambitioner att börja utbilda brett. En kollega har börjat göra ett material men det är inte möjligt att sprida nu i vår.

Vi (Activa) har en del samarbete med skolor och en del av det kunde vara Sed coacher. Vår verksamhet är en stiftelse som kommun, region och landsting finansierar. Idag erbjuder vi framförallt Supported employment, men vi skulle kunna skriva om avtal och också kunna erbjuda SED, alternativt att driva i projektform, tror jag. Vi skulle kunna bidra med att vara sed coacher och inom ramen för det också utbilda andra.

¹⁷ Projektet är väl beskrivet i två rapporter, en delrapport och en slutrapport.

4.1.1 Analys av implementeringsinsatser

Nedan analyseras några områden som är framträdande i utvärderingsmaterialet kring implementering.

Implementering på flera olika sätt

Implementeringen av SEd sker alltid i en lokal kontext med sina särskilda villkor. Det kan handla om hur en verksamhet är organiserad, erfarenhet av att arbeta med liknande metoder och hur införandet sker (vilken funktion och person/-er) som tar beslut om ett införande.

Referenskommunerna har olika kontexter - såsom stiftelse, vuxenutbildning och universitet - och implementeringen behöver anpassas efter lokala förhållanden.

Själva funktionen som tar beslut om metoden kan vara en universitetsstyrelse, rektor, en lokal nämnd - ofta en utbildningsnämnd eller socialnämnd/omsorgsnämnd - eller en förvaltningschef (eller avdelningschef) som fördelar medel internt. För att metoden ska få fäste och bli permanent är förberedelsearbete såsom utbildning om metoden och diverse informationsinsatser viktiga men sedan måste beslut fattas om införande.

Det behöver finnas en politisk bärare av metoden i den politiska majoriteten om det ska kunna leda till beslut i en nämnd eller i kommunstyrelse och således också en bärare i andra funktioner - beroende på organisation - som ska ta beslut. Det är avgörande att göra denna implementeringsanalys för att rikta informationsinsatserna till rätt funktion och person. I intervjuerna är det ibland oklart kring denna analys.

Vid själva implementeringen kan det handla om att extra resurser tillförs studiecoacher (SEd-coacher) som arbetar med ett antal elever i behov av stöd. Det kan också - eller både och - handla om att införa de principer och förhållningssätt som SEd bygger på hos skolans professioner som finns runt eleven, såsom studie- och yrkesvägledare, lärare och kuratorer/elevhälsan.

I utvärderingen framkommer flera sätt som metoden kan implementeras på:

- Kommunal nämnd. Kan exempelvis vara utbildningsnämnd, arbetsmarknadsnämnd, omsorgsnämnd eller socialnämnd.
- Kommunstyrelse. I vissa kommuner finns det kommunövergripande medel avsatta för sociala investeringar. Ofta är detta lättare då inte nämnder med knappa resurser behöver konkurrera med varandra.¹⁸
- Förvaltningschef eller avdelningschef i den kommunala förvaltningen.
- Rektor eller universitetsstyrelse eller annan styrelse.

Det framkommer i intervjuerna också andra mer indirekta sätt som kan bidra till implementering. Några av dem är att SKR via dekret och riktlinjer klargör att denna metod bör användas och att det kommer med i lärarutbildningen.

Nyckelpersoner för implementering är kommunal nämnd för mer medel till t ex studiecoacher och det gäller att komma till nämnden och få fram ett beslutsunderlag med förslag till beslut, men också förvaltningschef för omfördelning av medel och nya arbetssätt,

¹⁸ I exempelvis Uppsalas omsorgsnämnd är prognosen för i år minus 60 Mkr, vilket gör att alla nya insatser är väldigt svåra att få igenom.

även rektorer är centrala för implementeringen av metoden, utan dem är det svårt att driva det vidare? SKR kan ge dekret om metoden eller informera, vilket kan ge stort genomslag. SKR kan också informera via t ex träffar med förvaltningschefer. Att det kommer med i lärarutbildningen kan också få stort genomslag - hur kan det komma med där?

En prioritering av insatser för projektet med riktad information och möten samt en tydligare implementeringsanalys inom de prioriterade områdena kan ytterligare underlätta möjligheterna till implementering.

Politikens betydelse och underlag för beslut

Politisk delaktighet är ofta avgörande för hållbarhet på sikt i politiskt styrda organisationer - som kommunerna är. För att tillföra mer resurser är det därmed nämnden eller kommunstyrelsen/kommunfullmäktige som beslutar. En förvaltningschef eller avdelningschef kan omprioritera medel, men för nya medel och även för hållbarhet på sikt bör politiken vara delaktig.

I tider av knappa resurser - än värre efter Covid-19 - är det än viktigare att tydligt visa på vinsterna för både individen och samhället vid politiskt beslut (eller i annan styrelse) att införa SEd. Det behöver finnas kostnadsberäkningar och underlag för att visa på att metoden är framgångsrik.

I en rapport från Uppsala kommuns projekt "Supported Education - Stöd i studier"¹⁹ görs en intressant analys av kostnader för en investering i projektet med studiecoacher. Det räknades med ett nolläge med de stödkostnader som en individ har och de kostnadsförändringar som sker om en individ skrivs in igen i studier och kan slutföra sina studier. Kostnadsslagen (som definieras i detalj i rapporten) var försörjningsstöd, boendestöd, personligt ombud, kontaktperson, stödboende, sjukersättning, aktivitetsersättning, aktivitetsstöd och också skatteintäkt om personen kommer ut i arbete.

Ett resultat från projektet "Supported Education - Stöd i studier" i Uppsala kommun är att 6 av 13 (46 %) under projekttiden gått från försörjningsstöd till egen försörjning. Det blev därmed tydligt att kommunen enbart på kort sikt tjänar in satsningen på studiecoacher. Inkluderas även de besparingar som görs om individen behövt stöd under lång tid är besparingen väldigt stor. Se nedan tabell 3 för en sammanfattad ekonomisk analys av projektet.

Tabell 3. Ekonomisk analys i Uppsala kommuns projekt "Supported Education - Stöd i studier"

Analys utifrån ett kommunalt perspektiv 2017-2021	
Alternativ: do nothing	
Kostnad fortsatta stödbehov	9 228 780 kr
Total kostnad	9 228 780 kr
Alternativ: SEd	
Kostnad projekt 2017-2018	3 897 800 kr
Kostnad fortsatta stödbehov	5 079 516 kr
Total kostnad	8 977 316 kr
Skatteintäkt	1 923 750 kr
Kostnad minus skatteintäkt	7 053 566 kr

¹⁹ Rapporten heter "Supported Education – Stöd i studier. Slutrapport" av handläggare Anna Lindström och Lina Wahlström vid Omsorgsförvaltningen i Uppsala kommun.

När det ska tas ett beslut i en politisk församling behövs det både ett tydligt beslutsunderlag och en konkret att-sats att yrka bifall eller avslag till. I Uppsala kommun kostade exempelvis två studiecoacher ca 1,4-1,5 miljoner kr per år - vilket därmed kunde vara en del av en att-sats inför ett politiskt beslut. Det behövs också ett tydligt och väl underbyggt beslutsunderlag med både en effektanalys av individer och samhällsekonomiska kalkyler - där den nämnda rapporten från projektet "Stöd i studier" ger exempel på hur dessa analyser och kalkyler kan presenteras.

Vikten av evidens och långsiktighet

Andra argument inför ett beslut som framkommer i intervjuerna är vikten av att SEd är evidensbaserat, i den meningen att det finns forskning (eller annan kvalitetssäkring) som visar att där metoden har använts har det varit framgångsrikt. Såsom det gör för exempelvis metoden Supported Employment. En framtida evidens för SEd kommer sannolikt att ge argumenten för SEd ytterligare tyngd. Flera intervjupersoner hoppas mycket på att det treåriga forskningsprojektet "Med arbetsliv i sikte - stöd till utbildning för unga med psykisk ohälsa" ska kunna bidra till denna evidens.²⁰

Flera intervjupersoner i utvärderingen betonar också problemen med de korta mandatperioderna och behovet av långsiktiga satsningar. Det är besvärligt med att en viss nämnd gör en viss investering men att pengarna som sparas görs i andra delar av kommunen eller samhället - som exempelvis minskat försörjningsstöd eller minskade insatser i psykiatrin. Hur kan detta ändras? Så här säger en intervjuperson:

Hur kan detta ändras och andra beslut tas? Information, information, information... Kunskap, kunskap, kunskap... Och att slippa retoriken för att hitta in till olika politikernas agendor.

Rollen för RSMH

Då RSMH är en extern aktör kan det vara svårt att direkt påverka de funktioner där beslut tas om implementering. Hittills har de främst varit behjälpliga med argument och underlag i de fall projektets kontaktpersoner i referenskommunerna önskar det, men de har också haft ambitioner att kontakta kommunfullmäktige och ordförande för nämnder.

5. Transnationellt och horisontella principer

Detta kapitel beskriver och analyserar det transnationella arbetet och de horisontella principerna.

5.1 Transnationell arbete

Ett partnerskap (TNC) har således bildats med ESF-projektet Comeln, Hamburg och Hanze University, Groeningen samt Yrkesakademin i Vasa Finland.

²⁰ Forskningen bedrivs av Umeå och Lunds universitet. Forskningen finansieras av FORTE (Forskningsrådet för arbetsliv och samhälle) med syfte att ta reda på vilka SEd-faktorer och principer som är möjliga att implementera i en svensk kontext samt att beskriva och analysera betydelsen av denna service för unga vuxna med psykisk ohälsa. Det bedrivs av David Rosenberg, socialt arbete Umeå Universitet, Veronica Lövgren, socialt arbete Umeå universitet, Helene Hillborg, region Västernorrland, Ulrika Bejerholm, Lund Universitet samt Ulrika Liljeholm, doktorand Lunds Universitet.

Parterna deltar på olika sätt i projektet SECiSo 2.0. Yrkesakademin i Vasa har ett eget projekt "Jämställdhet givetvis", men som görs inom ramen för SECiSo-projektet. I Vasa är utvecklingsarbetet tudelat. Den ena delen är utvecklingsarbetet i skolan med yrkesutbildningar, där lärarna och handledarna är målgrupper. Projektet vill rusta dem så att de ska kunna möta alla studerande lika med avseende på kön. Andra delen av projektet är den transnationella delen av projektet där Yrkesakademin jobbar med parterna som ingår i Seciso 2.0-projektet. I fokus för samverkan med Vasa är att lära mer om arbetet med genus och om det kan föras in i arbetet med SED.

Hamburg har planerats att ta emot representanter från referenskommunerna på Shadow-work och kontakterna med Hanze University är främst via Lies Korevaar som bland annat, vilket nämnts, kommer att genomföra en implementeringsutbildning och också stöttar projektets genomförande. Hamburg och Groningen har inga egna projekt i projektet som Vasa.

Det har varit två transnationella träffar med alla parter och det var planerat en träff våren 2020 med Vasa som blev inställd på grund av Covid 19-pandemin. Det genomförs regelbundna Skype-möten och det planerades en internationell träff i Groningen (som har blivit framflyttad) med både projektets partners och inbjudna gäster från hela världen.

Projektparterna träffas också på andra sätt, bland annat genom nätverket School to work ²¹ och tillsammans med bland annat Föreningen Norden.

5.1.1 Analys av det transnationella arbetet

Nedan presenteras några områden i analysen av det transnationella arbetet.

Lärorik samverkan

Flera intervjupersoner uppger att hittills har samverkan med parterna varit givande och att de har lärt av varandra - bland annat om metoderna och hur det ser ut i respektive land.

Det jag lär mig mest av transnationella partners är hur de löser problemen på andra sätt. I Holland ser vi bl a hur det fungerar med organisering av peer groups, särskilt hur de bygger upp det inne i skolan och hur vi ska lyckas. Vi har inte haft så mycket forskning i Sverige. Vi har också kunnat bolla mycket med Lies, t ex om vad som kan hända om de inte kan använda utbildningen i arbetet m.m.

Spridningsseminarier i EU?

En ambition i projektet är att sprida erfarenheterna så att de kommer även andra medlemsländer till del. Detta är bland annat intressant då arbetet med målgruppen är en del av EU:s 2020-strategi och att problematiken gällande UVAS verkar vara lik i många medlemsländer. Men det återstår att hitta lösningar på hur denna spridning kan gå till.

²¹ 2012 tog SKR initiativet till School to Work (S2W), ett flaggskepp i EU:s strategi för Östersjöregion kring studieavbrott och ungdomars etablering på arbetsmarknaden. I dag samarbetar medlemmar från länder runt Östersjön kring dessa frågor. SKR är värd och driver huvudprocessen. Tillsammans med avdelningen för utbildning i Åbo Stad och Föreningen Norden leds verksamheten i två kunskapsplattformar: Förebyggande arbete inom skolan och ungdomar som varken arbetar eller studerar (UVAS).

Det transnationella handlar främst om ömsesidigt utbyte av erfarenheter och praktiska metoder och ansatser, men ytterst bör erfarenheterna komma hela EU till godo. Detta kan ske via t ex spridningsseminarier på EU-nivå som också når till EU-institutionerna. I ansökan finns också kopplingar till 2020 strategin om minskade avhopp i skolan. Men det är svårt då lösningar måste vara anpassade efter varje lands situation.

Hur skapa hållbarhet på sikt?

Det finns en målsättning i projektet om att fortsätta utbytet mellan transnationella partners efter projektet och också att bygga en hållbarhet i relationer och arbetssätt. Projektet vill även bidra till att en bas etableras för spridning av SEd i EU. Detta är ambitiösa mål och vad de innebär i praktiken återstår att utveckla.

5.2 Horisontella principer

De horisontella principerna ska enligt Svenska ESF-rådet integreras på samtliga nivåer i projektet, även transnationellt. Principerna är jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering/likabehandling och beskrivs bland annat på ESFs webbplats och sammanfattas kort nedan²².

- **Jämställdhet** – förhållandet mellan kvinnor och män och bygger på de svenska nationella jämställdhetsmålen vilka innebär att både kvinnor och män ska ha samma möjligheter att forma samhället och sina egna liv. I socialfondsprogrammet ska jämställdhetsperspektivet integreras ” i alla verksamheter och i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla faser av programmet. Det är ett sätt att se till att jämställdheten inte blir något separat eller tillfälligt”.
- Principen om **tillgänglighet** gäller alla både i samhället i stort samt i arbetslivet, oavsett funktionsvariation, kön, ålder med mera. ESF beskriver tillgänglighetens multipla sidor: tillgänglig verksamhet (påverkar hur människor mår ex. arbetsmiljö, attityder och ledarskap, arbetstider mm), tillgänglig fysisk miljö (ex. lokaler och kontorsmaterials utformning) och tillgänglig information (hur lätt det är att få och ta till sig information ex. ljud, video, lättläst svenska, olika språk mm).
- **Icke diskriminering**: Frihet från att diskrimineras är en mänsklig rättighet och uttrycks tydligt i svensk lag. Icke-diskriminering innefattar likabehandling och beskrivs av ESF som ”att alla ska vara inkluderade i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och funktionshinder”.

Jämställdhet

Frågor kring jämställdhet och olika sätt att bemöta och arbeta med flickor respektive pojkar är en del av det löpande arbetet med projektet. Det finns exempelvis med som en del i utbildningen Train the trainer, det är en betydande del av utbytet med transnationell partner Yrkesakademin Vasa i Finland, det förs in i projektets poddserie (både vid urval av personer som deltar och i innehållet) och

²² <https://www.esf.se/sv/Vara-fonder/Socialfonden1/Overgripande-information-om-socialfondsprogrammet/Horisontella-principer/>

projektledningen följer forskning på området. I citatet nedan berättar en av intervjupersonerna hur de arbetar med jämställdhet i projektet.

I praktiken jobbar vi så här:

- I samband med våra utbildningar diskuterar vi genusaspekter och tillgänglighet ifråga om insatser för att motverka utslagning pga. att unga mår dåligt.
- I våra publikationer på nätet och sociala medier försöker vi lyfta fram jämställdhet och tillgänglighet.
- I det utbildningsmaterial som tas fram försöker vi integrera de horisontella principerna.
- Vår transnationella partner i Finland har fokus på jämställdhet och yrkesval och vi försöker lära oss av deras arbete.
- I samband med att vi medverkar på en internationell kongress för SEd i Holland i höst kommer vi att lyfta genusaspekterna i praktiskt arbete.

Tillgänglighet

RSMH har lång erfarenhet av att arbeta med människor med psykisk ohälsa och deras anhöriga och har som mål att människor med psykisk ohälsa ska kunna leva sina liv på samma villkor som alla andra. Ökad tillgänglighet till samhället för personer med psykisk ohälsa är således i fokus för RSMH. I SECiSo 2.0 handlar det om att ungdomar med psykisk ohälsa i någon form ska ges ökade möjligheter att både välja, skaffa och behålla en utbildning. Både via stöttningen till eleven och att påverka skolans arbetssätt. Hela projektet handlar därför i stora drag om att bidra till ökad tillgänglighet för ungdomar med psykisk ohälsa.

I utvärderingsmaterialet träder inga andra brister i tillgängligheten fram. Som exempel på god tillgänglighet kan nämnas hemsidan, som flera anser är värdefull med flera goda exempel och information om SEd som kan spridas vidare.

Icke-diskriminering

Att inkludera elever som idag inte riktigt passar in i skolan på grund av bland annat psykisk ohälsa av någon form är en del av projektet (och som angränsar till principen om tillgänglighet och jämställdhet) och det innefattar också inkludering oavsett, exempelvis, de olika diskrimineringsgrunderna.

5.2.1 Analys av arbetet med de horisontella principerna

Att lära av Vasa och metodutveckling

En ambition att behandla alla lika och könsneutralt kan leda fel när olika personer har olika behov i olika kontexter. Det kan förefalla att behandla lika är det mest jämställda, när det ibland kan få motsatt effekt. Utvärderaren av det första SECiSo projektet konstaterar detta i sin utvärdering från januari 2020²³:

Jämställdhet ska synas. Utformningen av verktygslådan har uppenbarligen haft som mål att vara absolut könsneutral. Subjekten han och hon används inte, utan subjekt och objekt i verktygslådan är individen, personen, studenten. Min granskning av verktygslådan har bl a lett till ett samtal

²³ Rapport SECiSo 30 januari 2020 av Thorsten Thunberg.

med professor Lies Koorevar, som betonar att Supported Education alltid utgår från den aktuella personens behov och hinder.

Min farhåga är att det är ett för begränsat förhållningssätt. "Individens" omvärld och sätt att närma och tolka den och omvärldens normer och förväntningar är inte könsneutrala. Det vore lämpligt att t ex i övningarna 8 och 9 där man specificerar och utvärderar utbildningsmiljöer hantera eventuella ojämställda strukturer och förväntningar som kan finnas i utbildningsmiljöerna.

Projektet vid Yrkesakademin i Vasa handlar både om ett utvecklingsarbete i deras skola och dess yrkesutbildningar, med lärare och handledare som målgrupper och där projektet i Vasa vill rusta dem så att de kan möta alla studerande lika oavsett kön. Den andra delen av projektet i Vasa är att samverka med de transnationella parter som ingår i SECiSo 2.0 för att utbyta erfarenheter.

Dels att vi prövar på materialet i en utbildning på skolan och ser om/vilka delar de kan ha nytta och eventuellt ge förslag på vidareutveckling. Förslag på hur jämställdhetsaspekten i det psykosociala måendet kan utvecklas i det svenska materialet.

Det verkar finnas en stor potential i att lära av bland annat Vasas arbete när de gäller metodutveckling och att jobba på ett annorlunda sätt för pojkar och flickor. Kan projektet än mer framöver konkretisera vad de kan föra in i arbetet med SEd, både från Vasa och från annan forskning/utvecklingsarbete? Men arbetet är komplext och det finns olika sätt att arbeta.

Man kan behöva använda olika metoder för att nå studenter av olika kön men det kan också vara oberoende av kön eftersom studenterna har olika saker med sig beroende på vilken familj de kommer ifrån. Om de kommer från en familj där de pratar mycket så tar man med sig det. Det är viktigt att jobba med lärarna som ser studenterna och ser om någon inte mår bra och behöver hjälp och kan vara mellanhanden till hälsovården. Pojkarna pratar mer öppet om problemen vilket är lättare för läraren medan flickorna pratar med kompisarna.

Förhållningssättet att kunna tolka studerande, hur de rör sig, om de har kompisar osv. Kanske inte känner sig hemma i en grupp men i en annan och varför. Ungdomarna söker sig till olika, vissa till hälsovården, vissa till lärare och vissa till medstuderande. På Yrkesakademin Finland har de studerande en handledare som är ansvarig för viss grupp som har fler timmar för att kunna ta upp utmaningar. Gruppen och handledaren träffas regelbundet för att diskutera aktuella saker. Vill stötta dem så att de kan få stöd. Tror att pojkarna mer vänder sig till elevhälsoteamet med fysiska problem medan flickorna vänder sig dit lättare och säger att inte mår bra.

Ett annat exempel på metod från Vasa är jämställdhetsambassadörer som exempelvis kan stötta pojkar som vill jobba inom hälsovården så att de inte hoppar av studierna. Vilket de ofta gör - menar en intervjuperson - eftersom de är i minoritet. De har en man i arbetsgruppen som träffar studenterna och berättar hur han har upplevt det under studietiden och på arbetsplatser och hur de kan hantera sin situation och förbereda sig. De har motsvarande ambassadörer för kvinnor inom teknik.

Exempel på andra metoder är könsbundna toaletter (har vissa kvar på grund av olika kulturella värderingar men också neutrala), och fortbildningar för personal med hjälp av bland annat teater. Det diskuteras bland annat vilka termer som bör användas, vad de innebär och vikten av ett neutralt språk.

Icke-diskriminering

En aspekt kring icke-diskriminering är etnisk tillhörighet och särskilt ungdomar med utländsk bakgrund. Det verkar vara att de, enligt flera intervjupersoner, har särskilda behov för att kunna inkluderas och att det i denna grupp ofta finns problem med psykisk ohälsa. Kan denna grupp ytterligare synliggöras?

Vi skulle kunna göra mer med icke diskriminering. Tillgänglighet är naturligt då vi är en del av handikapprörelsen och att det görs tillgängligt för personer med funktionsnedsättning. Icke diskriminering kunde t ex handla om unga med utländsk bakgrund och hur de reagerar i skolmiljöer och att där finns en viss överrepresentation med psykisk ohälsa. Vi skulle kunna föra in denna diskussion mer, men vi har prioriterat jämställdhetsarbetet.

En annan grupp är inom könsöverskridande identitet. Hur ser situationen ut gällande transpersoner? Kan det vara en betydande grupp som har svårigheter i skolan med särskilda villkor och som kan uppmärksammas?

Utvärderingen har inte i detalj belyst arbetet i referenskommunerna utifrån de horisontella principerna, detta kan vara ett område att täcka in i den avslutande utvärderingsrapporten.

6. Sammanfattande slutsatser, avslutande reflektioner och rekommendationer inför fortsatt arbete

I detta kapitel presenteras sammanfattande slutsatser som baseras på det samlade utvärderingsmaterialet, några reflektioner om projektets resultat hittills och det presenteras rekommendationer från utvärderingen inför det kommande projektarbetet.

Arbetar i förändringsteorins riktning

Den sammantagna bilden av arbetet hittills är att projektet arbetar i förändringsteorins riktning och är på väg mot flera av målen. Projektet ger exempelvis ökad kunskap, det sker samverkan i nätverk och det är på gång med implementering av SED i flera av referenskommunerna. Utvecklandet av en digital verktygslåda som kommer ske via ett samarbete med en pågående upphandlade aktör ger också stora möjligheter till ytterligare spridning. Samtidigt som det även finns utmaningar, bland annat kring implementering av metoden. Flera intervjupersoner menar att projektets arbete på flera sätt är värdefullt för utvecklingen av SED.

Vi har haft möjlighet till kunskapsutbyte och åka till varandra, varit nyttigt med nätverk och lära av varandra. Varit jättebra det jag varit med om. Bra med förarbete med information om Sed på hemsidan, de har gjort filmer och poddar som gör det enklare för oss att sprida och bra vid arbete med implementering. Att boken (verktygslådan) finns är jättebra, det är en öppenhet och det kostar ingenting.

Är det en bra utbildningsmodell? Det verkar lovande, men samtidigt är det tidigt att bedöma arbetet. Exempelvis har inte implementeringsdagen genomförts och referenskommunerna har inte kunnat starta utbildning i sin egen kommun och endast ett utbyte med Shadow work har kunnat genomföras.

Projektet verkar i hög grad ligga rätt i tiden. Det är en för hela samhället angelägen målgrupp och det stora intresset för projektet, både från kommuner och statliga organisationer, bekräftar tidigare bild att det finns ett stort behov av metoder och verktyg inom Sverige och även i hela EU för att arbeta med målgruppen. Forskning pågår också vid Umeå och Lunds universitet för att bland annat bidra till ett evidensbaserat underlag för metoden.

Covid-19 och påverkan på projektet

Projektets utveckling bör även ses mot bakgrund av Covid-19. Några exempel på oförutsedda förändringar är att flera resor har blivit avbokade, exempelvis utbyte med Vasa och konferensen Mitt Europa där projektets arbete skulle ha spridits blev inställd. Nya kontakter har försvårats - ett exempel är Ockelbo som frågat om att bli en ny referensverksamhet. Saker har stannat upp och människor är inte så tillgängliga. Även Shadow-work och transnationella möten har påverkats, implementeringsutbildning med Lies Korevaar från den transnationella partnern Groeningen har flyttats fram. Projektet har ändå till stora delar kunnat bedrivas som planerat.

Lärdomar från projektet om implementering

Detta projekt tar således steg från att ha ett kvalitetssäkrat utbildningsmaterial om SEd till att implementera metoden i praktiken ute i kommuner. I detta utvecklingsarbete skapas nya lärdomar om implementering i olika kontexter och för olika målgrupper som kan vara användbart för det fortsatta arbetet efter projektets slut. Kan dokumentationen av detta lärande ske mer strukturerat för att underlätta både lärande under projektetiden och efter projektiden? Exempelvis kring centrala teman såsom implementering, metoder för jämställdhet? Ett förslag är att göra en resultatbok/dagbok där projektets regelbundet reflekterar utifrån olika teman.

Gender

Det pågår kontinuerligt ett arbete i projektet med att läsa om och reflektera kring hur gender påverkar arbetet med SEd och om arbetssättet kan förändras och utvecklas. Det finns också många lärdomar att dra från samverkan med transnationell partner i Vasa. Men det återstår att konkretisera - att bryta ner och tydliggöra och praktiskt föra in - metoderna i SEd-arbetet.

SECISO 2.0 - ett pärlbandsprojekt

SECISO 2.0 är ett tydligt pärlbandsprojekt som bygger på erfarenheter från det första SECISO (ett tidigare ESF projekt) där framgångsrika arbetssätt, kunskaper och verktyg togs fram via referensverksamheter för att hjälpa professionella att arbeta med Supported Education och stödja unga med psykosociala svårigheter i skolan. Från det tidigare projektet finns exempelvis kontakter, verktyg och lärdomar och där det nuvarande projektets effekter och uppmärksamhet sannolikt i hög grad har färgats av sin föregångare.

RSMH:s och civilsamhällets roll

I en tid av begränsade resurser i skolan och många unga som mår dåligt, det rapporteras om ökad stress och ångest²⁴, kan externa krafter bidra med både tid och kunskap. Civilsamhället, här i form av RSMH, skulle kunna underlätta för lärare och ge stöd till eleverna. RSMH skulle kunna - med sin erfarenhet av målgruppen - kunna bli en extern kraft och samverkanspart. En målsättning för SECISO 2.0 är också att civilsamhället (främst RSMH) kommer med som en naturlig part vid arbete med SEd i referenskommunerna.

²⁴ Det hävdas bland annat i debattartikel i tidningen Skolporten "*Låt civilsamhället bidra till att elever lyckas i skolan!*" av Annika Bostedt och Malin Wrigg.

Civilsamhället kunde vara ett komplementärt stöd i skolans arbete genom att stödja eleven att utveckla strategier både i och utanför skolan och erbjuda hälsofrämjande aktiviteter under veckor, helger och lov²⁵. Eller såsom det uttrycks i boken med verktygslådan (sid 88): "Genom den breda erfarenhet och kunskap som RSMH utvecklat via arbetet med psykiatrisk rehabilitering så har man insett att civilsamhället kan vara en viktig aktör för att komplettera samhällets redan befintliga verksamheter som stöttar barn och unga att slutföra utbildning samt skaffa och behålla arbete."

Hur konkret kan denna samverkan ske och hur kan den organiseras? Kan projektet under projekttiden utforma en struktur för denna samverkan? Kan det exempelvis ske fördjupade samtal med referenskommunerna om denna strukturerade samverkan är möjlig att genomföra och om möjliga sätt att göra det på?

Helheten mellan myndigheter och yrkeskategorier - ett team runt eleven

Flera intervjupersoner och exempelvis slutrapporten från projektet "*Supported Education – Stöd i studier*" i Uppsala kommun betonar vikten av att se arbetet med eleven som en helhet där både olika yrkeskategorier inom skolan och myndigheter arbetar tillsammans med eleven och kan ge olika stöd. Att det finns ett samordnat ansvar och att det - exempelvis - inte ligger enbart på en lärare. Att det exempelvis finns ett samarbete mellan psykiatrin, kommunen och utbildningsanordnaren. Inom skolan kan det vara samverkan mellan till exempel studie- och yrkesvägledare, lärare och elevhälsan.

Behövs ett nytt mind-set?

Ett annat tema som återkommer i utvärderingsmaterialet är vikten av ett ändrat "mind-set". Flera intervjupersoner menar att skolans system idag ägnar för mycket tid åt att forma eleverna så att de passar in i deras mall. Att det är eleven som ska in i formen istället för att förändra strukturen så att fler kan passa in.

Om den enligt intervjupersonerna många gånger alltför snäva strukturen kan öppnas upp för fler olikheter kan också fler elever inkluderas. Ett arbete med hjälp av SEd kan således hjälpa eleven på individnivå och utveckla färdigheter och styrkor, men - för att kunna inkludera fler elever - kan det också handla om att själva strukturen i skolan kan behöva förändras?

En strategi med implementeringsanalys

En strategi kan sannolikt underlätta det komplexa arbetet med att nå politiker och andra beslutsfattare både på nationell och på lokal nivå - främst i referenskommunerna. Det kan exempelvis bli tydligare i projektet vilka politiker och andra beslutsfattare projektet riktar sig till och vilka det är realistiskt att hinna med att kontakta inom projekttiden. Var bör fokus ligga? En strategi kunde bland annat bestå av följande delar:

- Implementeringsanalys. Vilka är de viktigaste kontexterna lokalt i referenskommunerna och nationellt för att kunna öka möjligheterna att implementera metoden? Är det i kommunerna exempelvis en enskild lokal nämnd, kommunstyrelsen eller förvaltningsledning? Nationellt - är det till exempel SKR, lärarutbildning, riksdagsgrupper eller utbildningsutskottet? Eller kanske SPSM (den specialpedagogiska skolmyndigheten)? En del i implementeringsanalysen kan vara att klargöra målgruppen - om det till exempel handlar om vuxenutbildning, universitet, grundskola eller gymnasium.

²⁵ Hämtat från samma debattartikel ovan.

- Nyckelpersoner och bärare. Det är även viktigt att efter den bredare implementeringsanalysen också klargöra nyckelpersoner som kan vara bärare av idén om SEd. Kommunalt behövs det ofta någon eller några personer som sitter centralt, såsom KS, ordförande för en nämnd eller någon annan person i den aktuella majoriteten som kan arbeta med frågan.
- Budskap. När kontexten och nyckelpersoner är identifierade kan det vara värdefullt att slipa på retoriken. Denna kan anpassas till olika nivåer med olika budskap. Det är idag en pressad ekonomisk situation för många kommuner och att då exempelvis - med tydliga konkreta exempel - visa på hur kommunerna kan minska sina kostnader för exempelvis försörjningsstöd genom att satsa på SEd är en väg. Andra tunga argument är hälsovinster för den enskilda individen och att ta vara på kompetens för den framtida arbetsmarknaden.
- En implementeringsplan kunde samla ovan delar och klargöra hur projektet prioriterat och praktiskt arbetar med att nå politiker och andra beslutsfattare.

6.1 Rekommendationer inför fortsatt arbete

Utvärderingen visar således att mycket fungerar bra i projektet och att arbete pågår i riktning mot målen, även om det är tidigt att bedöma utbildningsmodellen. Nedan är rekommendationer och inspel inför fortsatt projektutveckling.

- Ytterligare klargöra en strategi med implementeringsanalys och att arbeta fram en implementeringsplan för att nå politiker och andra beslutsfattare. Där det också ytterligare utvecklas underlag med retorik och kostnadsberäkningar på kort och lång sikt och även andra argument för SEd, såsom hälsoaspekter och att ta vara på kompetens.
- Klargöra hur RSMH konkret och på ett strukturerat sätt kan komma med som en naturlig part vid arbete med Sed i referenskommunerna.
- Målgruppsanpassa utbildningen Train the trainers två första dagar.
- Ytterligare klargöra hur fortsättningen i EU kan skapas efter projektet (i enlighet med projektets mål i förändringsteorin).
- Fortsätta med kunskapande om jämställdhet och skapa konkreta metoder att arbeta utifrån ett genusperspektiv som kan föras in till SEd – arbetet.
- Gällande icke-diskriminering kan projektet exempelvis tydligare föra in perspektivet om unga med utländsk bakgrund och hur de reagerar i skolmiljöer då där finns en viss överrepresentation med psykisk ohälsa.
- Projektet skulle kunna samla lärdomar i projektet om implementering i olika kontexter i en resultatbok/dag bok eller liknande. Det kan också skapas en struktur för internt lärande av

projektets processer och resultat med andra teman.

Inför avslutande utvärderingsrapport

I den avslutande utvärderingsrapporten skulle utvärderingen kunna följa upp förändringsteorin och denna rapport och mer noga beskriva varje referenskommuns resultat, inklusive de horisontella principerna, och på ett bredare sätt fånga in fler aktörers synpunkter på implementering av Sed inför arbetet efter projektets slut.

7. Referensförteckning

Anna Lindström och Lina Wahlström vid Omsorgsförvaltningen i Uppsala kommun (2019) *"Supported Education – Stöd i studier. Slutrapport"*

Evert Vedung (2016) *"Implementering i politik och förvaltning"*, Studentlitteratur

Poddserie i projektet SECiSo 2.0: *"En väg tillbaka till studier"*, avsnitt ett

Thorsten Thunberg (2020) *"Rapport SECiSo 30 januari 2020"*, utvärdering av SECiSo ett

RSMH genom ESF-projektet SECiSo: *"Så kan du stödja unga med psykisk ohälsa i skolan. Verktygslåda Supported Education"*

Annika Bostedt och Malin Wigg (2020) *"Låt civilsamhället bidra till att elever lyckas i skolan!"* debattartikel i tidningen Skolporten

Bilaga 1. Alla intervjupersoner

Nedan är en lista på de 15 personer som har deltagit i intervjuer i utvärderingen, antingen enskilda intervjuer eller i grupp.

Annika Bostedt, projektledare

Malin Wigg, biträdande projektledare

Jacob Schulze, kommunikatör i projektet

Barbro Ronsten RSMH, styrgruppsordförande och regionpolitiker

Kristina Sågänger Båth, kanslichef RSMH

Michael Lögde, styrgruppsledamot från Uppsala kommun

Stina Karlsson, styrgruppsledamot Boden

Maria Warne, styrgruppsledamot Mittuniversitetet Östersund

Ann Branzell, styrgruppsledamot Activa

Angelique Prinz Blix (L), ordförande i omsorgsnämnden i Uppsala kommun

Harriet Bystedt, Yrkesakademin Vasa

Kristian Dyrvik, Activa, arbetskonsulent

Christina Lidman, Bodens kommun, specialpedagog lärcentrum vuxenutbildning

Marie Starsmark, Activa, arbetskonsulent

Beate Broström, lärare jobbcenter Bodena kommun

Bilaga 2. Projektets kvantitativa indikatorer

Kvantitativa indikatorer SECiSo 2.0 (200527)

Indikator i förändringsteorin	Utfall hittills	Kommentar till utfallet
120 elever mellan 18-29 år har fått tillgång till Sed i referenskommunerna.	Det ser olika ut på olika orter, oklart just nu med antal.	Statistiken ska gälla start av SECiSo 2.0 och till projektslut. Flera har kommit igång och stöttar elever redan nu, andra är på gång. Projektet återkommer vid slutrapport med mer detaljerade data.
240 personer i referenskommunerna har blivit utbildade av de nyckelpersoner som gått "Train the trainers".	Oklart just nu med antal, men flera referenskommuner är på gång.	Ingen har vidareutbildat i Train the trainers ännu (en anledning är sannolikt Covid-19). De som gått utbildningen hittills är Skellefteå, Boden, Activa i Örebro och Aprender i Stockholm (Värmdö gymnasium). Projektet återkommer vid slutrapporten med mer detaljerade data.
400 personer har besökt den digitala utbildningen via hemsidan.	Digital utbildning på gång ej påbörjad.	Bonniers Education är intresserade av att göra verktygslådan med Sed till digitalt läromedel för främst grundskolan. Anbudsförfrågan, med förenklad upphandling, om att skapa den digitala lösningen skickades ut den 25 maj. I november 2020 bör den digitala utbildningen vara klar och kan börja användas.
40 stycken nya medlemmar per år i RSMH.	Fler medlemmar i RSMH, svårt att säga om det är via projektet.	Det har kommit in nya medlemmar under projektet. RSMH:s mål är att människor ska veta om att de kan bli medlem inom RSMH. Sen kommer det vara svårt att veta om de kommer från SECiSo.
Fler går med i Sed-forum.	Forumet startades hösten 2019 och har 42 medlemmar i maj 2020.	Hösten 2019 genomfördes det första SED-forumet, det andra var ett webinarium med Daniel Rosenberg våren 2020 och den 28 maj ska en till aktivitet genomföras där Roland Widlund tillsammans med en elev kommer prata om vilket stöd unga behöver. Det planeras ett fjärde

		forum oktober 2020.
Fler sidvisningar av hemsidan.	Från starten av 2019 var det runt 100 besök och med vissa variationer steg besöksantalet till runt 600 runt sommaren 2019, för att minska succesivt under hösten och vid slutet av 2019 vara nere i runt 300 och i maj 2020 drygt 200.	Via Google analytics har månadsvisa nedslag gjorts som visar utvecklingen över tid.
Ett ökat antal medlemmar till nyhetsbrev.	En ökning med 95 medlemmar till maj 2020 från projektstart.	Från projektstart med 173 medlemmar till maj 2020 med 268 medlemmar.

Bilaga 3. Översiktlig förändringsteori SECiSo 2.0 (26/5 2020)

Resurser	Aktiviteter	Förväntat resultat	Kortsiktig effekt	Långsiktig effekt
Finansiering Projektledning RSMH Styrgrupp Åtta referenskommuner Yrkesakademien i Finland Expertstöd från Holland om implementering Det transnationella partnerskapet Kunskap och erfarenhet av att arbeta med SEd	Utbildningen Train the trainer Shadowworking Digital SEd utbildning för skolpersonal. SED -forum Stöd för implementering av SEd i samverkanskommunerna. Stötta samverkanskommuner att starta elevgrupper där metoden Sed provas. Egen metoduppföljning av projektet - elever tillfrågas Praktisk träning i den egna verksamheten i referenskommunernas skolor efter utbildningen Train the trainer Uppföljningskonferens/workshop med referenskommuner samt andra intressenter och beslutsfattare. Kommunikationsinsatser Transnationellt utbyte Horisontella principer: finnas med i kommunikationsmaterial, samverkan med Vasa i Finland om gender	Referensverksamheterna i styrgruppen är aktiva i utformningen av projektets processer kring implementering av Sed-metoden. Ökad kunskap om SED och dess effekter på eleverna eller andra framgångsrika arbetssätt gentemot unga med psykosociala svårigheter i skolan. Ökad kunskap om digital utbildningsplattform för Sed Börja implementeringsarbetet i ordinarie verksamhet i deltagande skolor i referenskommunerna. Ökad förståelse hos politiker på olika nivåer om SEd, Fler aktörer inom offentlig sektor, såsom arbetsförmedlingen och försäkringskassan, känner till metoden Sed. RSMH blir inbjuden till nämnder, styrelse, ledningsgrupper etc för att berätta om Sed (i framförallt referenskommunerna). Kommunikationsmaterial som påverkansstöd för referensverksamheterna. Ny kunskap om implementering av SEd samt forskningsresultat/riktlinjer om Sed. Kunskap överförs mellan transnationella partners om SED och implementering. Ökad medvetenhet om horisontella principer hos personalen som går utbildningen. Metoder utvecklas för att nå både flickor och pojkar.	Digital utbildningsplattform om Sed används i främst referens-kommunernas skolor, men också i andra kommuner i Sverige och Europa. Skolpersonal i referenskommunerna som gått utbildningen Train the trainer arbetar med SED-metodens principer En ökad medvetenhet om unga med psykosociala svårigheter. Minskade skolavhopp bland elever i referenskommunernas skolor som använder Sed. Civilsamhället (främst RSMH) kommer med som en naturlig part vid arbete med Sed i referens-kommunerna. Riktlinjer och rekommendationer för arbetet med SEd har spridits på nationell nivå via SKL eller Skolverket. SEd har implementerats i referenskommunernas skolor. Verksamheterna i deltagande referenskommuner har tillgång till ett värderingsverktyg för att pröva om en utbildare är lämplig för att jobba med SEd. En stödgrupp för unga i någon eller några av referenskommunerna. SEd sprider sig till fler skolor, kommuner och aktörer Fortsätta utbytet mellan transnationella partners efter projektet och bygga en hållbarhet i relationer och arbetssätt. En bas etableras för spridning av SEd i EU.	Motverka trenden med ökad psykisk ohälsa hos unga och underlätta för fler ungdomar att slutföra studier. Sed är förstahandsvalet när det kommer till att stötta unga med psykosociala svårigheter i studier. Fler unga slutför gymnasiet och får tillgång till den reguljära arbetsmarknaden. Skolan organiseras om med utgångspunkt för elevernas behov och arbetsmarknadens krav. En inkluderande skola.